

**EUROOPA LIIDU
NÕUKOGU**

**Brüssel, 30. märts 2010 (12.04)
(OR. en)**

8157/10

**Institutsioonidevaheline dokument:
2010/0065 (COD)**

**DROIPEN 30
MIGR 36**

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjon
Kuupäev:	29. märts 2010
Teema:	Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja selle vastast võitlust ning ohvrite kaitset ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2002/629/JSK

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele komisjoni ettepanek, mis on esitatud direktor Jordi AYET PUIGARNAU kaaskirjaga Euroopa Liidu Nõukogu peasekretärile Pierre de BOISSIEULE.

Lisatud: KOM(2010)95 lõplik

EUROOPA KOMISJON

Brüssel 29.3.2010
KOM(2010)95 lõplik

2010/0065 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,

**milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja selle vastast võitlust ning ohvrite
kaitset ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2002/629/JSK**

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

1.1. Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Inimkaubandust peetakse kogu maailmas üheks kõige raskemaks kuriteoliigiks, inimõiguste rängaks rikkumiseks, orjuse tänapäevaseks vormiks ja organiseeritud kuritegevuse seisukohast äärmiselt tulutoovaks äriks. Inimkaubandus koosneb isikute värbamisest, üleviimisest või vastuvõtmisest sunnimeetodite, pettuse või kuritarvitamise abil, et kasutada isikut ära, ning hõlmab ka seksuaalset või tööjõu ärakasutamist, sunniviisilist tööd, kodust sunnitööd või muid ärakasutamise vorme, sealhulgas elundite eemaldamist.

Seepärast peab inimkaubandusvastane võitlus olema järjekindel ning suunatud kuriteo tõkestamisele, selle eest süüdistuse esitamisele ja kuriteoohvrite kaitsele.

1.2. Üldine taust

Mitmed ELi liikmesriigid on ELi-välistest riikidest saabuvate inimkaubanduse voogude peamised sihtriigid. Lisaks on tõendeid ELi-siseste inimkaubandusvoogude kohta. Kättesaadavate arvude põhjal on mõistlik oletada, et igal aastal satub inimkaubanduse ohvritena ELi või langeb ELis toimuva inimkaubanduse ohvriks enam kui mitusada tuhat inimest.

Inimkaubanduse peamine põhjus on kahtlemata sotsiaalne kaitsetus. Kaitsetus tuleneb majanduslikest ja sotsiaalsetest teguritest, nagu vaesus, sooline diskrimineerimine, relvastatud konfliktid, koduvägivald ja probleemsed perekonnad, ning isiklikust olukorrast, mida iseloomustab vanus, tervislik seisund või puue. Nimetatud kaitsetut seisundit kasutavad ära organiseeritud kuritegevuse võrgustikud, et hõlbustada rännet ja selle tulemusena kasutada inimesi julmalt ära, rakendades jõudu, ähvardusi, sundi või mitmeid muid kuritarvitamise vorme, nagu võlaorjus. Inimkaubanduse üks peamisi tõukejõude on sellest saadav suur kasu. Teine tõukejõud on nõudlus seksuaalteenuste ja odava tööjõu järele.

1.3. Ettepaneku valdkonnas kehtivad õigusnormid

1989. aastal vastu võetud ÜRO lapse õiguste konventsiooniga püütakse kaitsta lapsi seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise kõikide vormide eest. See kohustus laieneb laste seksuaalsele ärakasutamisele ja kuritarvitamisele, mis on seotud inimkaubandusega.

2000. aastal võttis ÜRO vastu ÜRO riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse vastast konventsiooni täiendava protokollu inimestega, eelkõige naiste ja lastega, kauplemise takistamise, sellise kauplemise vastu võitlemise ja selle eest karistamise kohta. Protokoll oli esimene inimkaubandust käsitlev kõikehõlmav rahvusvaheline õigusakt. 2009. aasta märtsi seisuga on protokollu ratifitseerinud 24 ELi liikmesriiki ja ülejäänud 3 on sellele alla kirjutanud. Euroopa Ühendus on protokollile alla kirjutanud ja selle heaks kiitnud.

Euroopa Nõukogu inimkaubandusvastases konventsioonis on sätestatud üldine ja ühtne raamistik, mis hõlmab ennetamist, erinevate poolte vahelist koostööd, ohvrite kaitsmist ja abistamist ning kohustust inimkaubandus kriminaliseerida. Nimetatud meetmete rakendamise

korral paraneks olukord märkimisväärselt. Konventsiooni on ratifitseerinud 16 ELi liikmesriiki. Ülejäänud 10 on sellele alla kirjutanud ja alustanud ratifitseerimisprotsessi.

Raamotsus inimkaubanduse vastu võitlemise kohta võeti vastu 19. juulil 2002, et vastata üldisele vajadusele tegeleda inimkaubanduse kui raske kuriteoga ELi tasandil. 2006. aasta mais võttis komisjon vastu aruande raamotsuse rakendamise kohta.

Direktiiviga 2004/81/EÜ on ette nähtud kolmandate riikide kodanikest inimkaubanduse ohvrite abistamine ja neile elamisloa andmine. Komisjon esitab 2010. aastal aruande direktiivi 2004/81/EÜ rakendamise kohta ja kaalub asjakohaseid meetmeid ohvritele liikmesriikide poolt pakutava kaitse täiendavaks tugevdamiseks.

1.4. Kooskõla Euroopa Liidu muude tegevuspõhimõtete ja eesmärkidega

Võitlus igasuguse soolise vägivalla, sealhulgas inimkaubanduse vastu, on nende kohustuste lahutamatu osa, mille komisjon on võtnud naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhiste¹ raames. Lapse õiguste strateegia² hõlmab ka võitlust lastega kaubitsemise vastu. Eesmärk võidelda inimkaubanduse vastu ja anda abi selle ohvritele on kooskõlas nõukogu raamotsusega 2001/220/JSK ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses³ ja nõukogu direktiiviga 2004/81/EÜ elamisloa väljaandmise kohta,⁴ milles käsitletakse sisseerändeküsimusi ja mida kohaldatakse ainult kolmandate riikide kodanike suhtes. Kõiki käesoleva direktiivi sätteid kohaldatakse juhul, kui probleemi ei ole käsitletud eelnevalt nimetatud direktiivis. Eesmärk võidelda inimkaubanduse vastu on kooskõlas ka nõukogu direktiiviga 2004/80/EÜ, milles käsitletakse kuriteoohvritele hüvitise maksmist⁵ ja mille abil püütakse hõlbustada juurdepääsu hüvitisele piiriülestel juhtudel, ning nõukogu raamotsusega 2008/841/JSK organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta⁶. Inimkaubandus on lisatud nende kuritegude nimekirja, millega kaasneb Euroopa vahistamismäärust käsitleva nõukogu raamotsuse 2002/584/JSK⁷ kohaselt üleandmine. Eelnevalt nimetatud eesmärgid on täielikus kooskõlas nimetatud õigusaktide, Euroopa Nõukogu inimkaubandusvastase konventsiooni ning Europoli ja Eurojusti volitustega.

Kõikide meetmete puhul, mida Euroopa Liit nimetatud valdkonnas võtab, tuleb kinni pidada põhiõigustest ja võtta arvesse põhimõtteid, mida eelkõige tunnustatakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „ELi harta”) ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis. Liikmesriigid peavad Euroopa Liidu õiguse rakendamisel kinni pidama nimetatud õigustest ja põhimõtetest.

¹ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele – Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhised 2006–2010, SEK(2006) 275, KOM(2006) 92.

² Komisjoni teatis – Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine, SEK(2006) 888, SEK(2006) 889, KOM(2006) 367.

³ Nõukogu raamotsus 2001/220/JSK, 15. märts 2001, ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses, EÜT L 82, 22.3.2001, lk 1.

⁴ Nõukogu direktiiv 2004/81/EÜ, 29. aprill 2004, elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisseerändele on kaasa aidatud, ELT L 261, 6.8.2004, lk 85.

⁵ Nõukogu direktiiv 2004/80/EÜ, 29. aprill 2004, mis käsitleb kuriteoohvritele hüvitise maksmist, ELT L 261, 6.8.2004, lk 15.

⁶ Nõukogu raamotsus 2008/841/JSK, 24. oktoober 2008, organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta, ELT L 300, 11.11.2008, lk 42.

⁷ Nõukogu raamotsus, 13. juuni 2002, Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, EÜT L 190, 18.7.2002.

Käesolevat ettepanekut uuriti põhjalikult, et teha kindlaks, kas selle sätted on täielikus kooskõlas põhiõigustega – inimväärikusega, piinamise või ebainimliku või alandava kohtlemise keelustamisega, orjuse ja sunniviisilise töö keelustamisega, lapse õigustega, õigusega vabadusele ja turvalisusele, sõna- ja teabevabadusega, isikuandmete kaitsega, õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõttega.

Erilist tähelepanu pöörati ELi harta artikli 5 lõikele 3, milles sõnaselgelt keelustatakse inimkaubandus. Lisaks oli oluline ELi harta artikkel 24, sest paljud inimkaubanduse ohvrid on lapsed. Ohvrite kaitset ja nende abistamist käsitlevatel sätetel on soodne mõju põhiõigustest kinnipidamisele. Õigust olla kaitstud orjuse, sunniviisilise töö ja sunduse eest on tunnustanud Euroopa Inimõiguste Kohus. Oluline on ka ohvri õigus täpsele, erapooletule, tõhusale ja kiirele uurimisele ning sellest peetaks paremini kinni, kui ohvri rolli kriminaalmenetluses tunnustataks rohkem.

Ohvri suuremast rollist kriminaalmenetluses võib tuleneda ka negatiivne mõju, kui see roll ohustab süüdistatava protsessuaalseid õigusi, eelkõige õigust õiglasele kohtulikule arutamisele (ELi harta artikkel 47) ja kaitseõigust (ELi harta artikkel 48). Siiski on Euroopa Inimõiguste Kohus kehtestanud selged põhimõtted kostja ja ohvri vastavate õiguste tagamiseks. Seepärast on liikmesriikides nõuetekohase rakendamise aluseks oleva õigusliku teksti hoolika koostamise abil tagatud täielik kooskõla kaitseõigusega.

Vajaduse korral võidakse kasutada Euroopa Liidu tasandil kättesaadavaid rahastamisvõimalusi, et toetada liikmesriikide jõupingutusi täita käesoleva direktiivi nõudeid.

2. KONSULTEERIMINE HUVITATUD ISIKUTEGA JA MÕJU HINDAMINE

2.1. Konsulteerimine huvitatud isikutega

2.1.1. Konsultatsioonimeetodid, peamised sihtvaldkonnad ja vastajate üldiseloomustus

Pärast nõukogu taotlust hinnata ELi kava⁸ rakendamist saatis komisjon 2007. aasta detsembris liikmesriikidele küsimustiku. Vastasid 23 liikmesriiki ja Norra. Tulemused esitati 17. oktoobril 2008. aastal vastu võetud komisjoni töödokumendis⁹.

Mõjuhinna koostamiseks peeti kolm konsulteerimiskoosolekut. Inimkaubanduse eksperdirühm kohtus 2. ja 3. oktoobril 2008 ning avaldas pärast põhjalikku arutelu kirjaliku arvamuse. 7. oktoobril 2008 peeti konsulteerimiskoosolek, millel osalesid erineva taustaga eksperdid valitsustest, õiguskaitseasutustest, valitsusvälistest organisatsioonidest, rahvusvahelistest organisatsioonidest ja ülikoolidest. Osalejaid kutsuti üles esitama kirjalikke märkusi ja mõned eksperdid seda ka tegid. Liikmesriikide esindajatega kohtuti 17. oktoobril 2008.

⁸ Nõukogu ELi kava inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastase võitluse heade tavade, standardite ning korra kohta, ELT C 311, 9.12.2005, lk 1.

⁹ Inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastase võitluse häid tavasid, standardeid ning korda käsitleva ELi kava rakendamise hindamine ja järelevalve, KOM(2008) 657.

2.1.2. Seisukohtade kokkuvõte ja nende arvessevõtmine

- Euroopa Komisjoni inimkaubanduse eksperdirühm märkis oma kirjalikus arvamuses juhtpõhimõtetena vajadust asjakohase õigusraamistiku järele igas riigis, vajadust seada esiplaanile inimõiguste küsimus, võtta kasutusele terviklik, kooskõlastatud ja ühtne lähenemisviis valitsuste inimkaubandusvastase poliitika ühendamiseks rändepoliitikaga, vajadust pidada kinni laste õigustest, edendada inimkaubandusvastast teadustegevust ja jälgida inimkaubandusvastase poliitika mõju.
- Mitmed sidusrühmad nõustasid vajadusega erisätete järele, mille eesmärk on tõhustada uurimist ja süüdistuse esitamist. Üldiselt rõhutati abimeetmete olulisust.
- Teadlikult inimkaubanduse ohvrite pakutavaid seksuaalteenuseid kasutavate isikute tegevuse kriminaliseerimise küsimuses olid sidusrühmade arvamused vastuolulised. Mitmed liikmesriigid rõhutasid, et mingil juhul ei tohiks selline säte olla siduv.

2.2. Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine

Välisekspertide arvamusi ei olnud vaja kasutada.

2.3. Mõjuhindang SEK(2009) 358 ja mõju hindamise kokkuvõte SEK(2009) 359

Selleks et tõhustada inimkaubanduse tõkestamist ja võitlust inimkaubanduse vastu ning kaitsta ohvreid senisest paremini, hinnati varasema, 25. märtsi 2009. aasta raamotsuse kohta tehtud ettepaneku raames mitmeid poliitikavõimalusi.

- 1. poliitikavõimalus: ELi tasandil uusi meetmeid ei võeta

EL ei võtaks meetmeid inimkaubanduse vastu võitlemiseks, kuid liikmesriigid võivad jätkata Euroopa Nõukogu inimkaubandusvastase konventsiooni allakirjutamist ja ratifitseerimist.

- 2. poliitikavõimalus: muud kui seadusandlikud meetmed

Raamotsust 2002/629/JSK ei muudetaks. Ohvrite abistamise kavade, järelevalve, siht- ja lähteriikides võetavate ennetusmeetmete, koolituse ning õiguskaitsealase koostöö valdkonnas võiks võtta muid kui seadusandlikke meetmeid.

- 3. poliitikavõimalus: uus õigusakt, milles käsitletakse süüdistuse esitamist, ohvrite abistamist, ennetustööd ja järelevalvet

Vastu võetaks uus õigusakt, millesse inkorporeeritaks olemasoleva raamotsuse sätted koos teatavate Euroopa Nõukogu konventsiooni sätete ja täiendavate osadega. Eelkõige sisaldaks uus raamotsus sätteid, milles käsitletakse kriminaalõigust, jurisdiktsiooni ja süüdistuse esitamist, ohvri õigusi kriminaalmenetlustes, ohvrite abistamist, eraldi kaitsemeetmeid seoses lastega, ennetustööd ja järelevalvet.

- 4. poliitikavõimalus: uus õigusakt (nagu esitatud 3. poliitikavõimaluses ja muud kui seadusandlikud meetmed (nagu esitatud 2. poliitikavõimaluses)
- Vastu võetaks uus õigusakt, millesse inkorporeeritakse olemasolev raamotsus ja millesse lisatakse uued sätted. Uut õigusakti täiendatakse muude kui seadusandlike meetmetega, eelkõige nendega, mis on määratud kindlaks 2. poliitikavõimaluses.
- Pärast majandusliku ja sotsiaalmõju ning põhiõigustele avalduva mõju analüüsi selgus, et parimaks lähenemisviisiks on 3. ja 4. poliitikavõimalus, mille abil on võimalik kindlaks määratud eesmärgid saavutada. Eelistatud poliitikavõimalus on 4. võimalus.
- Komisjon koostas mõjuhinna, mis lisati varasemale, 25. märtsi 2009. aasta ettepanekule raamotsuse kohta, milles käsitletakse inimkaubanduse ennetamist ja selle vastast võitlust ning ohvrite kaitset, ning mida on asjakohane kohaldada *mutatis mutandis* käesoleva ettepaneku suhtes. Kuna käesolevas seletuskirjas käsitletakse ettepanekut direktiivi kohta, mis on oma sisult põhimõtteliselt identne varasema ettepanekuga raamotsuse kohta, saab ka varasemat mõjuhinna pidada uue ettepaneku raames kehtivaks. Mõju hindamise aruanne on kättesaadav veebisaidil:

http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/cia_2009_en.htm#jls.

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

3.1. Kavandatud meetmete kokkuvõte

Uus direktiiv sisaldab lisaks kehtiva raamotsuse sätetele ka järgmisi uusi osasid:

3.1.1. Kriminaalmateriaalõiguse sätted

- mõiste;
- raskendavad asjaolud ja karistused;
- ohvri karistamata jätmise.

3.1.2. Jurisdiktsioon ja süüdistuse esitamine

- senisest laiem ja siduvam ekstraterritoriaalse jurisdiktsiooni eeskiri;
- uurimisvahendid.

3.1.3. Ohvri abistamine ja toetamine

- ohvrite varajase tuvastamise ja abistamise mehhanismide loomine;
- abistamisstandard, mis hõlmab vajalikku arstiabi, nõustamist ja psühholoogilist abi;
- lapsi käsitlevad erimeetmed.

3.1.4. Ohvri kaitse kriminaalmenetluses

- uuesti ohvriks langemise vältimiseks kasutatav erikohtlemine;
- riskihindamisel põhinev kaitse;
- õigusnõustamine ja esindamine, sealhulgas hüvitise taotlemise korral.

3.1.5. Ennetusmeetmed

- meede, mille eesmärk on vähendada nõudlust seksuaalteenuste ja odava tööjõu järele;
- koolitus;
- teadlikult inimkaubanduse ohvri teenuseid kasutava isiku tegevuse kriminaliseerimine.

3.1.6. Järelevalve

- riiklike raportööride määramine või samaväärsete mehhanismide loomine.

3.2. Ettepaneku lisaväärtus võrreldes 2005. aasta Euroopa Nõukogu inimkaubandusvastase konventsiooniga

Ettepanek põhineb Euroopa Nõukogu konventsioonil ja selles kasutatakse samasugust terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab ennetamist, süüdistuse esitamist, ohvrite kaitset ja järelevalvet. Lisaks on ettepanekul järgmine lisaväärtus:

- kuritegude raskusastmega kooskõlas olevad täpsed karistusmäärad (artikkel 4);
- senisest laiem ja siduvam ekstraterritoriaalse jurisdiktsiooni eeskiri, mis kohustab liikmesriike esitama süüdistust oma kodanikele ja alalistele elanikele, kes on pannud toime inimkaubandusega seotud kuriteo väljaspool liikmesriigi territooriumi (artikkel 9);
- laiendatakse sellise sätte reguleerimisala, milles käsitletakse ohvrite karistamata jätmist osalemise eest kuritegelikus tegevuses, olenemata sellest, milliseid ebaseaduslikke vahendeid inimkaubitsejad on kasutanud (artikkel 6);
- senisest kõrgemad standardid ohvrite abistamisel, eelkõige seoses arstiabiga (artikkel 10);
- inimkaubanduse lapsohvrite kaitset käsitlevad erimeetmed (artiklid 12–14);
- lisaks on sarnase sisuga sätete integreerimisel ELi õigusse eelised, mida pakuvad ELi õiguskorras seatud tugevad piirangud, nimelt kohene jõustumine ja rakendamise järelevalve.

3.3. Õiguslik alus

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 82 lõige 2 ja artikli 83 lõige 1.

4. SUBSIDIAARSUSE PÕHIMÕTE

Liikmesriigid üksi ei suuda ettepaneku eesmärgke täielikult saavutada järgmistel põhjustel.

Võitlus inimkaubanduse vastu nõuab eesmärkide saavutamiseks nii liikmesriikide kooskõlastatud jõupingutusi kui ka koostööd rahvusvahelisel tasandil. Erinevused liikmesriikide õigusnormides takistavad kooskõlastatud tegevust ning raskendavad rahvusvahelist õiguskaitset ja õigusala koostööd.

Euroopa Liidu tasandil võetavate meetmega saavutatakse ettepaneku eesmärgid paremini järgmisel põhjusel.

Ettepanekuga ühtlustatakse liikmesriikide kriminaalmateriaalõigus ja menetluseeskirjad suuremal määral kui seda on tehtud kehtiva raamotsusega. Sellel on soodne mõju rahvusvahelisele õiguskaitsele ja õigusalasale koostööle ning ohvrite kaitsele ja abistamisele. Seepärast on ettepanek subsidiaarsuse põhimõttega kooskõlas.

5. PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÕTE

Ettepanek on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, kuna see ei lähe nimetatud eesmärkide saavutamiseks Euroopa Liidu tasandil vajalikust kaugemale.

6. ÕIGUSAKTI VALIK

Kavandatav õigusakt: direktiiv.

Selleks et parandada koostööd kriminaalasjades, on vaja võitluses inimkaubanduse vastu ühtlustada liikmesriikide kriminaalõiguse alaseid õigusnorme. Sel eesmärgil on aluslepingus ette nähtud ainult direktiivide vastuvõtmine.

7. MÕJU EELARVELE

Ettepanek ei mõjuta ELi eelarvet.

8. TÄIENDAV TEAVE

8.1. Seniste õigusaktide kehtetuks tunnistamine

Ettepaneku vastuvõtmisega kaasneb seniste õigusaktide kehtetuks tunnistamine.

8.2. Territoriaalne kohaldamisala

Ettepanek on adresseeritud liikmesriikidele. Vastuvõetava direktiivi kohaldamine Ühendkuningriigi, Iirimaa ja Taani suhtes määratakse kindlaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokollide (nr 21 ja 22) asjaomastele sätetele.

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,

milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja selle vastast võitlust ning ohvrite kaitset ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2002/629/JSK

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 82 lõiget 2 ja artikli 83 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹⁰,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust¹¹,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu riikide parlamentidele,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Inimkaubandus on raske kuritegu, mis pannakse sageli toime organiseeritud kuritegevuse raames, ja põhiõiguste ränk rikkumine ning see on sõnaselgelt keelatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.
- (2) Euroopa Liit on võtnud endale ülesande tõkestada inimkaubandust ja selle vastu võidelda ning kaitsta inimkaubanduse ohvrite õigusi. Sel eesmärgil võeti 19. juulil 2002 vastu nõukogu raamotsus 2002/629/JSK inimkaubanduse vastu võitlemise kohta¹² ning ELi kava inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastase võitluse heade tavade, standardite ning korra kohta¹³ (2005/C 311/01). Samal ajal jätkab EL ka meetmete väljatöötamist ohvrite ELi-välistes lähte- ja üleviimisriikides eesmärgiga eelkõige suurendada teadlikkust, vähendada haavatavust, toetada ja abistada ohvreid, võidelda inimkaubanduse algpõhjuste vastu ning toetada riike asjakohaste inimkaubandusvastaste õigusaktide väljatöötamisel. Lisaks on nõukogu raamotsusega 2009/948/JSK (kohtualluvuskonflikti vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses)¹⁴ hõlbustatud inimkaubanduse eest süüdistuse esitamise koostöölastamist.

¹⁰ ELT C , , lk .

¹¹ ELT C , , lk .

¹² EÜT L 203, 1.8.2002, lk 1.

¹³ ELT C 311, 9.12.2005, lk 1.

¹⁴ ELT L 328, 15.12.2009, lk 42.

- (3) Käesolevas direktiivis võetakse vastu inimkaubandusvastast võitlust käsitlev ühtne ja terviklik lähenemisviis. Inimkaubanduse senisest jõulisem tõkestamine, süüdistuste esitamine ja ohvrite õiguste kaitse on käesoleva direktiivi peamised eesmärgid. Lapsed on sotsiaalselt kaitsetumad ja seepärast ähvardab neid suurem oht inimkaubanduse ohvriks langeda. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tuleb esikohale seada lapse huvid, nagu see on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis¹⁵.
- (4) 2000. aastal vastu võetud riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse vastast ÜRO konventsiooni täiendav ÜRO protokoll inimestega, eelkõige naiste ja lastega, kauplemise takistamise, sellise kauplemise vastu võitlemise ja selle eest karistamise kohta¹⁶ ning 2005. aasta Euroopa Nõukogu inimkaubandusvastane konventsioon¹⁷ on olulised sammud inimkaubandusvastase võitluse alal tehtava koostöö parandamisel.
- (5) Selleks et seista vastu inimkaubanduse praegustele arengusuundadele, määratletakse käesoleva direktiiviga inimkaubanduse mõiste laiemalt, kui seda on tehtud raamotsuses 2002/629/JSK, ja seega lisatakse uusi ärakasutamise vorme. Käesoleva direktiivi raames tuleks sunniviisilist kerjamist käsitada sunniviisilise töö või teenusena, nagu see on määratletud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 29. juuni 1930. aasta sunniviisilise või kohustusliku töö konventsioonis nr 29. Seega kuulub kerjamine ärakasutamise vormina inimkaubanduse määratluse alla ainult juhul, kui sellel on kõik sunniviisilise töö või teenuse tunnused. Asjaomast kohtupraktikat arvestades tuleks sellise teenuse osutamiseks antud nõusoleku kehtivust hinnata iga juhtumi puhul eraldi. Kui sellist teenust osutab laps, ei tohiks nõusolekut ühelgi juhul kehtivaks pidada. Mõiste „ärakasutamine kuritegelikuks tegevuseks” all tuleks mõista isiku ärakasutamist muu hulgas tasku- ja poevarguste ning muu samalaadse tegevuse toimepanemiseks, mis on karistatav ja millega on seotud rahalise kasu saamine. Määratlus hõlmab ka inimkaubandust elundite eemaldamise eesmärgil, mida saab siduda elunditega kauplemisega ja millega rikutakse rängalt inimväärikust ja füüsilist puutumatust.
- (6) Käesolevas direktiivis sätestatud karistusmäärad vastavad liikmesriikide kasvavale murele inimkaubanduse suurenemise pärast. Kuriteo raskusastet arvestades on käesoleva direktiivi eesmärk tagada ELis karistuste senisest suurem ühtsus ja senisest kõrgemad karistusmäärad. Kui süütegu pannakse toime teatavatel asjaoludel, näiteks eriti kaitsetu ohvri suhtes, tuleks määrata tavalisest karmim karistus. Käesoleva direktiivi raames tuleks eriti kaitsetute isikute hulka arvata vähemalt kõik lapsed ja sellised täiskasvanud, kes kuriteo toimepanemise ajal olid eriti kaitsetud raseduse, tervisliku seisundi või puude tõttu. Eriti raske süüteo korral, kui seati näiteks ohtu ohvri elu või kui kasutati rasket vägivalda või põhjustati ohvrile eriti raske kahju, tuleks määrata eriti karm karistus. Kui käesolevas direktiivis viidatakse üleandmisele, tuleks sellist viidet tõlgendada vastavalt nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsusele

¹⁵ ÜRO lapse õiguste konventsioon, vastu võetud ning avatud allakirjutamiseks, ratifitseerimiseks ja ühinemiseks ÜRO peaassamblee 20. novembri 1989. aasta resolutsiooniga 44/25.

¹⁶ Riikidevahelise organiseeritud kuritegevuse vastast ÜRO konventsiooni täiendav ÜRO protokoll inimestega, eelkõige naiste ja lastega, kauplemise takistamise, sellise kauplemise vastu võitlemise ja selle eest karistamise kohta, sõlmitud 2000. aastal Palermos.

¹⁷ Euroopa Nõukogu inimkaubandusvastaseid meetmeid käsitlev / Inimkaubandusvastane Euroopa Nõukogu konventsioon, sõlmitud 16. mail 2005 Varssavis, Euroopa Nõukogu lepingud, nr 197.

2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta¹⁸.

- (7) Inimkaubanduse ohvrid peaksid asjaomaste liikmesriikide õigussüsteemide aluspõhimõtete kohaselt olema kaitstud süüdistuse esitamise või karistuse määramise eest nii sellise kuritegeliku tegevuse puhul nagu valedokumentide kasutamine kui ka prostitutsiooni ja sisserännet käsitlevates õigusaktides nimetatud süütegude puhul, mida nad on olnud sunnitud toime panema otseselt inimkaubanduse ohvriks langemise tõttu. Sellise kaitse eesmärk on tagada ohvritele inimõigused, hoida ära nende uus ohvriks langemine ja julgustada neid esinema tunnistajatena kriminaalmenetluses nende suhtes toimepandud kuriteo täideviijate vastu. Selline kaitsemeede ei välista süüdistuse esitamist ega karistuse määramist süütegude puhul, mille on isik tahtlikult toime pannud või milles tahtlikult osalenud.
- (8) Selleks et tagada inimkaubandusega seotud süütegude edukas uurimine ja nende eest süüdistuse esitamine, ei tohiks nende algatamine sõltuda ohvri poolsest süüteost teatamisest ega süüdistuse esitamisest. Süüdistuse esitamine peaks olema lubatud piisava aja jooksul pärast ohvri täisealiseks saamist. Õiguskaitsetöötajad ja prokurörid peaksid olema asjakohaselt koolitatud muu hulgas selleks, et tõhustada rahvusvahelist õiguskaitset ja õigusalaalast koostööd. Isikutele, kelle ülesandeks on uurida kõnealuseid süütegusid ja esitada nende eest süüdistus, peaksid olema kättesaadavad ka organiseeritud kuritegevuse või muude raskete kuritegude puhul kasutatavad uurimisvahendid, nagu teabe pealtkuulamine või -vaatamine, varjatud jälgimine, sealhulgas elektrooniline jälgimine, ning pangakontode kontrollimine või muu finantsuurimine.
- (9) Selleks et tagada tõhus süüdistuse esitamine rahvusvahelistele kuritegelikele ühendustele, kelle tegevus on koondunud liikmesriiki ja kes tegelevad inimkaubandusega kolmandates riikides, tuleks kehtestada jurisdiktsioon inimkaubanduse kui süüteo puhul juhuks, kui teo toimepanija on liikmesriigi kodanik või alaline elanik ja kui süütegu on toime pandud väljaspool selle liikmesriigi territooriumi. Samuti tuleks kehtestada jurisdiktsioon juhuks, kui ohvriks on liikmesriigi kodanik või alaline elanik või kui süütegu on toime pandud liikmesriigi territooriumil asutatud juriidilise isiku kasuks ja toime pandud väljaspool selle riigi territooriumi.
- (10) Kui nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiviga 2004/81/EÜ (elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud)¹⁹ on nähtud ette elamisloa andmine kolmandate riikide kodanikest inimkaubanduse ohvritele ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiviga 2004/38/EÜ (mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil)²⁰ reguleeritud ELi kodanike ja nende pereliikmete õigust kasutada õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil, pakkudes sealhulgas kaitset väljasaatmise eest, siis käesoleva direktiiviga kehtestatakse konkreetsed kaitsemeetmed kõikide inimkaubanduse ohvrite

¹⁸ EÜT L 190, 18.7.2002, lk 1.

¹⁹ ELT L 261, 6.8.2004, lk 19.

²⁰ ELT L 158, 30.4.2004, lk 77.

jaoks. Seega ei käsitleta käesolevas direktiivis osutatud rühmade puhul liikmesriikide territooriumil elamisloa saamise tingimusi.

- (11) Inimkaubanduse ohvritel peab olema võimalus oma õigusi tõhusalt kasutada. Seepärast tuleks ohvritele pakkuda abi ja toetust enne kriminaalmenetlust, selle ajal ning asjakohase aja jooksul pärast seda. Selleks et abi ja toetus oleksid tõhusad, on neid vaja pakkuda teadlikult ja konsensuse alusel, tagades, et ohver on nõus näiteks haiguste tuvastamise või muude oluliste tugimeetmetega. Pakutav abi ja toetus peaksid hõlmama vähemalt minimaalsel hulgal meetmeid, mis on vajalikud, et anda ohvrile võimalus taastuda ja inimkauplejate käest pääseda. Selliste meetmete praktilisel kohaldamisel tuleks lähtuvalt riiklike menetluste kohaselt korraldatud erihindamisest arvesse võtta asjaomase isiku olukorda ja vajadusi. Isikule tuleks abi ja toetust pakkuda kohe, kui on alust arvata, et ta võib olla inimkaubanduse ohver, ja hoolimata sellest, kas ta soovib esineda tunnistajana. Abi tuleks tingimusteta osutada vähemalt seni, kuni pädevad asutused on teinud lõpliku otsuse järelemõtlemissaja ja elamisloa kohta või muul viisil kinnitanud, et isik on inimkaubanduse ohver. Kui pärast tuvastamismenetluse lõpuleviimist või järelemõtlemissaja möödumist ei tunnistata isik elamisloa saamise tingimustele vastavaks või tal ei ole muude tingimuste kohaselt riigis seaduslikku elukohta, ei ole asjaomane liikmesriik kohustatud jätkama abi ja toetuse pakkumist sellele isikule käesoleva direktiivi alusel. Vajaduse korral tuleks abi ja toetuse pakkumist jätkata asjakohase aja jooksul pärast kriminaalmenetluse lõppu, näiteks juhul, kui kuriteo raskete füüsiliste või psüühiliste tagajärgede tõttu on käimas ravi või kui ohvri turvalisus on kriminaalmenetluse käigus antud ütluste tõttu ohus.
- (12) Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsusega 2001/220/JSK (ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses)²¹ on sätestatud ohvrite õigused kriminaalmenetluses, sealhulgas õigus kaitsele ja hüvitisele. Lisaks tuleks inimkaubanduse ohvritele pakkuda õigusnõustamist ja esindamist, sealhulgas hüvitise taotlemise korral. Õigusnõustamise eesmärk on anda ohvritele võimalus saada teavet ja nõu nende käsutuses olevate erinevate võimaluste kohta. Õigusnõustamist ja esindamist tuleks pakkuda vastavalt liikmesriikide endi menetlustele tasuta vähemalt juhul, kui ohvril ei ole piisavalt rahalisi vahendeid. Kuna selliseid vahendeid ei ole tõenäoliselt eelkõige lapsohvritel, pakutaks neile õigusnõustamist ja esindamist tegelikkuses tasuta. Lisaks peaksid ohvid lähtuvalt riiklike menetluste kohaselt korraldatud riskihindamisest olema kaitstud kättemaksu, hirmutamise ja uuesti inimkaubanduse ohvriks langemise eest.
- (13) Inimkaubanduse ohvid, kes on juba kannatanud inimkaubandusega üldiselt kaasneva kuritarvitamise ning alandava kohtlemise nagu seksuaalse ärakasutamise, vägistamise, orjusega samalaadsete tingimuste või elundite eemaldamise all, peaksid kriminaalmenetluse ajal olema kaitstud uue ohvriks langemise ja lisatraumade eest. Sel eesmärgil tuleks inimkaubanduse ohvreid kriminaaluurimise ja -menetluste ajal kohelda viisil, mis arvestab nende konkreetseid vajadusi. Konkreetsete vajaduste hindamisel tuleks arvesse võtta selliseid asjaolusid nagu ohvri vanus, rasedus, tervislik seisund, puue ja muud temaga seotud asjaolud ning ohvri suhtes toimepandud kuriteo füüsilised ja psüühilised tagajärjed. Erikohtlemise ja selle viisi üle otsustatakse igal üksikjuhul eraldi vastavalt riiklikes õigusaktides kindlaksmääratud tingimustele, kohtu kaalutusõigusele, praktikale ja juhistele.

²¹ EÜT L 82, 22.3.2001, lk 1.

- (14) Lisaks kõikidele inimkaubanduse ohvrite käsutuses olevatele meetmetele peaksid liikmesriigid tagama, et lapsohvritele pakutakse erilisi abi-, toetus- ja kaitsemeetmeid. Neid meetmeid tuleks võtta lapse huvidest lähtudes ja kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga. Kui inimkaubanduse ohvriks langenud isiku vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et isik on alla 18 aasta vana, tuleks seda isikut käsitada lapsena ning ta peaks saama viivitamatult abi, toetust ja kaitset. Lapsohvritele suunatud abi- ja toetusmeetmed peaksid keskenduma ohvrite füüsilisele ja psüühilisele taastumisele ja asjaomase isiku olukorra püsivale lahendamisele. Kuna lapsohver tuleks ühiskonda taas integreerida võimalikult kiiresti, peavad meetmed hõlmama õigust haridusele. Arvestades, et inimkaubanduse ohvriks langenud lapsed on eriti kaitsetud, tuleks tagada täiendavad kaitsemeetmed, et kaitsta neid kriminaaluurimise ja –menetluse osaks olevate vestluste ajal.
- (15) Liikmesriigid peaksid välja töötama inimkaubandusvastase poliitika, sealhulgas meetmed kõikide ärakasutamise vormide aluseks oleva nõudluse ja inimkaubanduse ohvriks langemise riski vähendamiseks, ja/või neid tugevdama, kasutades selleks teadustegevuse, teavitamise, teadlikkuse suurendamise ja hariduse pakutavaid vahendeid. Kõnealuste meetmete puhul peaksid liikmesriigid võtma arvesse soolisi aspekte ja lapse õigusi. Kõik ametnikud, kes puutuvad tõenäoliselt kokku inimkaubanduse ohvrite või võimalike ohvritega, peaksid olema asjakohaselt koolitatud, et nad oskaksid tuvastada sellised ohvrid ja nendega tegeleda. Selline koolituse kohustus kehtiks eelkõige politsei- ja piirivalveametnike, tööinspektorite, tervishoiutöötajate ja konsulaartöötajate suhtes, kuid kohalikest oludest lähtuvalt võiks see hõlmata ka muid avaliku võimu kandjate rühmi, kes oma töö raames puutuvad tõenäoliselt kokku inimkaubanduse ohvritega.
- (16) 18. juuni 2009. aasta direktiivis 2009/52/EÜ (millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste miinimumnõuded)²² on sätestatud karistused ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele, kes vaatamata sellele, et neile ei ole esitatud süüdistust ja neid ei ole mõistetud süüdi, kasutavad teadlikult inimkaubanduse ohvri tööd või teenuseid. Lisaks sellele peaksid liikmesriigid arvestama võimalusega kehtestada sanktsioonid teadlikult inimkaubanduse ohvri pakutavaid teenuseid kasutavate isikute suhtes. Nimetatud täiendav kriminaliseerimine võiks hõlmata nii seaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide ja ELi kodanike tööandjaid kui ka inimkaubanduse ohvrite pakutavate seksuaalteenuste ostjaid sõltumata nende kodakondsusest.
- (17) Liikmesriigid peaksid oma riigisisese korraldusest lähtudes asjakohasel viisil ning arvesse võttes vajadust minimaalse struktuuri ja kindlaksmääratud ülesannete järele looma riiklikud järelevalvesüsteemid, näiteks määrama riiklikud raportöörid, või samaväärsed mehhanismid, et hinnata inimkaubandusalaseid suundumusi, mõõta inimkaubandusvastaste meetmete tulemuslikkust ja anda korrapäraselt aru asjakohastele siseriiklikele asutustele.
- (18) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt võidelda inimkaubanduse vastu, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning selle ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada Euroopa Liidu tasandil, võib Euroopa Liit võtta meetmeid kooskõlas

²² ELT L 126, 30.6.2009, lk 24.

Euroopa Liidu lepingu artiklites 3 ja 5 viidatud subsidiaarsuse põhimõttega. Viimati nimetatud artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

- (19) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse iseäranis Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid, eelkõige inimväärikust, orjuse, sunniviisilise töö ja inimkaubanduse keelustamist, piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeldu, lapse õigusi, õigust vabadusele ja turvalisusele, sõna- ja teabevabadust, isikuandmete kaitset, õigust tõhusale õiguskaitsele ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Eelkõige on käesoleva direktiivi eesmärk tagada nimetatud õiguste täielik austamine ja sellest tuleks lähtuda ka direktiivi rakendamisel.
- (20) [Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli (nr 21) (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1, 2, 3 ja 4 kohaselt on Ühendkuningriik ja Iirimaa teatanud oma soovist osaleda käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ja kohaldamisel] VÕI [Ilma et see piiraks Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli (nr 21) (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 4 kohaldamist, ei osale Ühendkuningriik ega Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole nende suhtes siduv ega kohaldatav]. Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolli (nr 22) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel, mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1 **Sisu**

Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada miinimumeeskirjad kuritegude ja sanktsioonide määratlemiseks inimkaubanduse puhul. Samuti on direktiivi eesmärk kehtestada üldsätted, et tugevdada kuritegude tõkestamist ja kuriteoohvrite kaitset.

Artikkel 2 **Inimkaubandusega seotud süüteod**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada järgmiste tahtlike tegude karistatavus:

isiku värbamine, transportimine, üleviimine, varjamine või vastuvõtmine, sealhulgas kõnealuse isiku üle saavutatud kontrolli vahetamine või üleandmine, milleks kasutatakse ähvardusi, jõudu või muid sunnimeetodeid, inimröövi, kelmust, pettust, võimu või kaitsetu seisundi kuritarvitamist või teise isiku üle kontrolli omava isiku nõusoleku saavutamiseks raha või hüvitiste võtmist või andmist ärakasutamise eesmärgil.
2. Kaitsetu seisund ilmneb, kui isikul puudub reaalne või vastuvõetav alternatiiv väärkohtlemisele allumisele.

3. Ärakasutamine hõlmab vähemalt isiku kasutamist prostituudina või muid seksuaalse ärakasutamise vorme, sunniviisilist tööd või pealesunnitud teenuseid, sealhulgas kerjamine, orjust või muid samalaadseid tingimusi, sunnitööd, ärakasutamist kuritegelikuks tegevuseks või elundite eemaldamist.
4. Inimkaubanduse ohvri nõusolek kavandatud või tegelikult ärakasutamiseks ei ole tähtis, kui on kasutatud mõnd lõikes 1 nimetatud vahendit.
5. Kui lõikes 1 nimetatud tegu on seotud lapsega, käsitatakse seda karistatava inimkaubandusena isegi juhul, kui ühtegi lõikes 1 nimetatud vahendit ei ole kasutatud.
6. Käesolevas direktiivis tähendab „laps” alla 18 aasta vanust isikut.

Artikkel 3

Süüteoole kihutamine, kaasaaitamine ja süüteokatse

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklis 2 nimetatud süütegudele kihutamine ja kaasaaitamine ning selliste süütegude katse on karistatav.

Artikkel 4

Karistused

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklis 2 nimetatud süütegude eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt viieaastane vangistus.
2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklis 2 nimetatud süütegude eest määratakse karistus, mille maksimummäär on vähemalt kümneaastane vangistus, kui süütegu on pandud toime mõnel järgmistest asjaoludest:
 - a) süüteo pani toime avaliku võimu kandja seoses oma ametikohustuste täitmisega;
 - b) süütegu pandi toime isiku vastu, kes on eriti kaitsetu, mis tähendab käesolevas direktiivis vähemalt lapsohvrit ja selliseid täiskasvanuid, kes on eriti kaitsetud raseduse, tervisliku seisundi või puude tõttu;
 - c) süütegu pandi toime kuritegeliku ühenduse raames raamotsuse 2008/841/JSK²³ tähenduses;
 - d) süüteoga seati tahtlikult või raske ettevaatamatuse tõttu ohtu ohvri elu;
 - e) süütegu pandi toime rasket vägivalda kasutades või sellega põhjustati ohvrile eriti suur kahju.

²³ ELT L 300, 11.11.2008, lk 42.

3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklis 3 nimetatud süütegude eest määratakse tõhus, proportsionaalne ja hoiatav karistus, mis võib hõlmata teo toimepanija üleandmist.

Artikkel 5

Juriidilise isiku vastutus

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et juriidilist isikut saab vastutusele võtta artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude eest, mille on tema kasuks toime pannud eraisikuna või juriidilise isiku organi liikmena tegutsenud isik, kes on juriidilise isiku juures juhtival kohal, ühel järgmistest alustest:
 - a) õigus esindada juriidilist isikut või
 - b) õigus teha otsuseid juriidilise isiku nimel või
 - c) õigus kontrollida juriidilist isikut.
2. Liikmesriigid tagavad ka, et juriidilist isikut saab vastutusele võtta juhul, kui lõikes 1 osutatud isiku järelevalve või kontrolli puudumise tõttu on kõnealuse juriidilise isiku alluvuses oleval isikul osutunud võimalikuks tema kasuks toime panna mõni artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegu.
3. Juriidilise isiku lõigete 1 ja 2 kohane vastutus ei välista kriminaalmenetlust füüsiliste isikute suhtes, kes on mõne artiklites 2 ja 3 nimetatud süüteo täideviijad või sellele kihutajad või kaasaaitajad.
4. Käesolevas direktiivis tähendab „juriidiline isik” üksust, millel on kohaldatava õiguse alusel juriidilise isiku staatus, välja arvatud riigid või avalik-õiguslikud asutused, kes teostavad riigivõimu, ning avalik-õiguslikud rahvusvahelised organisatsioonid.

Artikkel 6

Juriidilise isiku suhtes kohaldatavad sanktsioonid

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 5 lõigete 1 ja 2 kohaselt vastutusele võetud juriidilise isiku suhtes kohaldatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone, mille hulka kuuluvad kriminaalõiguslikud ja muud trahvid ning võivad kuuluda muud sanktsioonid, näiteks:
 - a) riiklike hüvitiste või abi saamise õigusest ilmajätmine;
 - b) ajutine või alaline ettevõtluskeeld;
 - c) kohtuliku järelevalve alla võtmine;
 - d) sundlõpetamine;
 - e) süüteo toimepanekuks kasutatud üksuste ajutine või lõplik sulgemine.

Artikkel 7

Ohvrile süüdistuse esitamata jätmine või ohvri karistamata jätmine

Liikmesriigid näevad vastavalt oma õigussüsteemi aluspõhimõtetele ette võimaluse jätta inimkaubanduse ohvrile süüdistus esitamata või karistus määramata kuritegelikus tegevuses sunnitud osalemise eest, kui see tulenes otseselt asjaolust, et tema suhtes oli toime pandud mõni artiklis 2 nimetatud tegu.

Artikkel 8

Uurimine ja süüdistuse esitamine

1. Liikmesriigid tagavad, et artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude uurimine ja nende eest süüdistuse esitamine ei sõltu ohvri antud tunnistusest ega süüdistusest ning et kriminaalmenetlust võib jätkata ka juhul, kui ohver on oma avalduse tagasi võtnud.
2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et piisava aja jooksul pärast ohvri täisealiseks saamist oleks võimalik esitada süüdistus mis tahes artiklites 2 ja 3 nimetatud süüteo eest.
3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et isikud, üksused või asutused, kelle ülesandeks on artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude uurimine või nende eest süüdistuse esitamine, oleksid saanud nõuetekohase koolituse.
4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada organiseeritud kuritegevuse või muude raskete kuritegude puhul kasutatavate tõhusate uurimisvahendite kättesaadavus isikutele, üksustele või asutustele, kelle ülesandeks on artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude uurimine või nende eest süüdistuse esitamine.

Artikkel 9

Jurisdiktsioon

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et kehtestada oma jurisdiktsioon artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude puhul, kui:
 - a) süütegu on tervikuna või osaliselt toime pandud liikmesriigi territooriumil või
 - b) teo toimepanija on selle liikmesriigi kodanik või tema peamine elukoht asub selle liikmesriigi territooriumil või
 - c) süütegu on toime pandud selle liikmesriigi kodaniku vastu või isiku vastu, kelle peamine elukoht asub selle liikmesriigi territooriumil, või
 - d) süütegu on toime pandud selle liikmesriigi territooriumil asutatud juriidilise isiku kasuks.
2. Liikmesriik võib otsustada, et ta ei kohalda lõike 1 punktides c ja d sätestatud jurisdiktsiooni käsitlevaid norme või kohaldab neid ainult erijuhtudel või -asjaoludel, kui süütegu on toime pandud väljaspool tema territooriumi.

3. Artiklites 2 ja 3 nimetatud, väljaspool asjaomase liikmesriigi territooriumi toimepandud süütegude eest süüdistuse esitamisel võtavad liikmesriigid lõike 1 punktis b nimetatud juhul vajalikud meetmed tagamaks, et nende jurisdiktsiooni kehtestamine ei sõltu tingimusest,
 - a) et sellist tegu käsitataks teo toimepanemise korras kuriteona või
 - b) et süüdistuse saab esitada ainult pärast ohvri avalduse esitamist süüteo toimepanemise kohas või pärast süüteost teatamist riigi poolt, kelle territooriumil süütegu toime pandi.
4. Kui liikmesriigid otsustavad kohaldada lõiget 2, teatavad nad sellest komisjonile ning viitavad vajaduse korral erijuhtudele või -asjaoludele, mille korral otsust kohaldatakse.

Artikkel 10

Inimkaubanduse ohvri abistamine ja toetamine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et ohvrile pakutakse abi ja toetust enne kriminaalmenetlust, selle ajal ning asjakohase aja jooksul pärast seda, et tal oleks võimalik kasutada nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsuses 2001/220/JSK (ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses) ja käesolevas direktiivis sätestatud õigusi.
2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et isikule pakutakse abi ja toetust kohe, kui pädevad asutused on saanud andmeid selle kohta, et isiku suhtes võib olla toime pandud mõni artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegu.
3. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et ohvrile pakutav abi ja toetus ei sõltu sellest, kas ta soovib esineda tunnistajana.
4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et luua koostöös asjaomaste tugiorganisatsioonidega nõuetekohased mehhanismid ohvrite varajaseks tuvastamiseks, toetamiseks ja abistamiseks.
5. Lõikes 2 viidatud abi ja toetust pakutakse ohvri nõusolekul ja teadmisel ning sellega kindlustatakse vähemalt ohvri toimetulekut tagav elatustase, sealhulgas nõuetekohane ja turvaline majutus ning materiaalne abi, vajalik arstiabi, mis hõlmab ka psühholoogilist abi, nõustamine ja teavitamine keeles, mida ohver mõistab, vajaduse korral suulise ja kirjaliku tõlke teenused ning lapse puhul õigus haridusele. Liikmesriigid hoolitsevad erivajadustega ohvri eest.

Artikkel 11

Inimkaubanduse ohvri kaitse kriminaaluurimises ja -menetluses

1. Käesolevas artiklis viidatud kaitsemeetmeid kohaldatakse lisaks raamotsuses 2001/220/JSK sätestatud õigustele.
2. Liikmesriigid tagavad, et inimkaubanduse ohvrile pakutakse viivitamata tasuta õigusnõustamist ja esindamist, sealhulgas hüvitise taotlemise korral. Kui ohvril ei ole

piisavalt rahalisi vahendeid, pakutakse esindamist tasuta. Käesolev lõige ei piira artikli 14 lõike 2 kohaldamist, kui ohver on laps.

3. Piiramata kaitseõigust, võimaldavad kõik liikmesriigid vajaduse korral ja juhul, kui see on kooskõlas nende õigussüsteemi aluspõhimõtetega, jätta tunnistajana esineva inimkaubanduse ohvri isiku avalikustamata.
4. Liikmesriigid tagavad, et inimkaubanduse ohver saab võimaluse korral lähtuvalt riskihindamisest ja kooskõlas riikliku õiguse või menetlustega asjakohast kaitset, muu hulgas võimaluse osaleda tunnistajakaitse programmides või muudes samalaadsetes meetmetes.
5. Piiramata kaitseõigust ja lähtuvalt pädevate asutuste poolt teostatud ohvri isikliku olukorra hindamisest, tagavad liikmesriigid, et inimkaubanduse ohvrit koheldakse eriliselt, et takistada tema uuesti ohvriks langemine, vältides nii palju kui võimalik ning kooskõlas riiklikes õigusaktides kindlaksmääratud tingimuste, kohtu kaalutusõiguse, praktika ja juhistega:
 - a) tarbetut küsitlemist uurimise, süüdistuse esitamise ja kohtuliku arutamise käigus;
 - b) silmsidet ohvri ja teo toimepanija vahel, sealhulgas tunnistuste andmisel, näiteks küsitlemise ja ristküsitluse ajal, kasutades selleks asjakohaseid vahendeid, sealhulgas asjakohast kommunikatsioonitehnoloogiat;
 - c) tunnistuste andmist avalikul kohtuistungil;
 - d) tarbetuid küsimusi eraelu kohta.

Artikkel 12

Üldsätted inimkaubanduse lapsohvrile pakutavate abi-, toetus- ja kaitsemeetmete kohta

1. Inimkaubanduse lapsohvrile pakutakse abi, toetust ja kaitset, võttes arvesse lapse huvisid.
2. Liikmesriigid tagavad, et kui inimkaubanduse ohvriks langenud isiku vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et isik on laps, käsitatakse isikut lapsena, et ta saaks kooskõlas artiklitega 13 ja 14 viivitamata abi, toetust ja kaitset.

Artikkel 13

Inimkaubanduse lapsohvri abistamine ja toetamine

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et erimeetmed inimkaubanduse lapsohvri lühi- ja pikaajaliseks abistamiseks ja toetamiseks tema füüsilise ja psühhosotsiaalse taastumise raames võetakse pärast iga lapsohvri konkreetse olukorra hindamist, milles võetakse nõuetekohaselt arvesse lapse seisukohti, vajadusi ja huve.
2. Liikmesriigid võtavad vajaduse ja võimaluse korral meetmed, et pakkuda abi ja toetust inimkaubanduse lapsohvri perekonnale, kui see asub liikmesriigi

territooriumil. Eelkõige kohaldavad liikmesriigid vajaduse ja võimaluse korral perekonna suhtes nõukogu raamotsuse 2001/220/JSK artiklit 4.

3. Käesolevat artiklit kohaldatakse lisaks artiklile 10.

Artikkel 14

Inimkaubanduse lapsohvri kaitse kriminaaluurimises ja -menetluses

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et õigusasutused määravad inimkaubanduse lapsohvrile kriminaaluurimises ja -menetluses eriesindaja, kui riiklike õigusaktide kohaselt vanemliku vastutuse kandjad ei saa last esindada enda ja lapsohvri huvide konflikti tõttu või kui laps on saatjata või perekonnast lahutatud.
2. Liikmesriigid tagavad, et lapsohvrile pakutakse viivitamata tasuta õigusnõustamist ja esindamist, sealhulgas hüvitise taotlemise korral.
3. Piiramata kaitseõigust, võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude kriminaaluurimises:
 - a) toimuvad vestlused lapsohvriga põhjendamatu viivitusega pärast asjaoludest teatamist pädevatele asutustele;
 - b) toimuvad vestlused lapsohvriga vajaduse korral selleks loodud või kohandatud ruumides;
 - c) juhib vajaduse korral vestlust lapsohvriga või viibib selle juures selleks koolitatud spetsialist;
 - d) juhivad võimaluse ja vajaduse korral kõiki lapsohvriga peetavaid vestlusi samad isikud;
 - e) peetakse võimalikult vähe vestlusi ja neid korraldatakse ainult äärmise vajaduse korral kriminaalmenetluse eesmärgil;
 - f) võib lapsohvriga kaasas olla tema esindaja või vajaduse korral tema valitud täiskasvanu, kui selle isiku suhtes ei ole tehtud vastupidist põhjendatud otsust.
4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegude kriminaaluurimise raames võib filmida kõiki lapsohvriga või vajaduse korral lapstunnistajaga peetavaid vestlusi ning et selliseid filmitud vestlusi võib vastavalt riiklikes õigusaktides sätestatud eeskirjadele kasutada kriminaalmenetluses tõendina.
5. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklites 2 ja 3 nimetatud süütegudega seotud kriminaalmenetluses võib teha järgmise otsuse:
 - a) ärakuulamine toimub kinnisel kohtuistungil;
 - b) lapsohvri võib ära kuulata kohtusse toomata, kasutades selleks eelkõige asjakohast sidetehnoloogiat.

6. Lõikeid 1, 3, 4 ja 5 kohaldatakse lisaks artiklile 11.

Artikkel 15

Ennetusmeetmed

1. Liikmesriigid võtavad asjakohased meetmed, et vähendada kõikide inimkaubandusega seotud ärakasutamise vormide aluseks olevat nõudlust.
2. Liikmesriigid võtavad teadlikkuse suurendamise ja inimeste, eelkõige laste, inimkaubanduse ohvriks langemise ohu vähendamise eesmärgil asjakohaseid meetmeid, nagu näiteks teavitus- ja teadlikkuse suurendamise kampaaniad ning teadus- ja haridusprogrammid, mida vajaduse korral korraldatakse koostöös kodanikuühiskonna organisatsioonidega.
3. Liikmesriigid edendavad korrapärase koolituste korraldamist ohvrite või võimalike ohvritega tõenäoliselt kokku puutuvatele ametnikele, sealhulgas politsei- ja piirivalveametnikele, tööinspektoritele, tervishoiutöötajatele ja konsulaartöötajatele, et nad oskaksid tuvastada inimkaubanduse ohvreid ja nendega tegeleda.
4. Liikmesriigid kaaluvad meetmete võtmist selleks, et kriminaliseerida artiklis 2 nimetatud ärakasutamisega seotud teenuste kasutamine juhul, kui ollakse teadlik, et teenust pakkuv isik on mõne artiklis 2 nimetatud süüteo ohver.

Artikkel 16

Riiklik raportöör või samaväärne mehhanism

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et määrata riiklikud raportöörid või luua muud samaväärsed mehhanismid. Kõnealuste mehhanismide ülesandeks on hinnata inimkaubandusalaseid suundumusi, mõõta inimkaubandusvastaste meetmete tulemuslikkust ja anda aru asjakohastele siseriiklikele asutustele.

Artikkel 17

Raamotsuse 2002/629/JSK kehtetuks tunnistamine

Raamotsus 2002/629/JSK (inimkaubanduse vastu võitlemise kohta) tunnistatakse kehtetuks, ilma et see piiraks liikmesriikide kohustusi, mis on seotud direktiivi ülevõtmise tähtaegadega.

Viiteid kehtetuks tunnistatud raamotsusele tõlgendatakse viidetena käesolevale direktiivile.

Artikkel 18

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt [KAHE AASTA JOOKSUL ALATES DIREKTIIVI VASTUVÕTMISEST]. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti ning kõnealuste normide ja käesoleva direktiivi vahelise vastavustabeli viivitamata komisjonile.

2. Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse normidesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.
3. Liikmesriigid edastavad komisjonile peamiste siseriiklike normide teksti, mille nad võtavad vastu käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas.

Artikkel 19

Aruandlus

1. Komisjon esitab [nelja aasta jooksul alates direktiivi vastuvõtmisest] ja seejärel iga kolme aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande ja vajaduse korral asjakohase ettepaneku.
2. Liikmesriigid edastavad komisjonile lõikes 1 osutatud aruande koostamiseks kogu vajaliku teabe. Teave sisaldab artiklite 8 ja 10–16 kohaselt kohaldatavate meetmete üksikasjalikku kirjeldust ja artikli 15 lõike 4 kohaste võimalike meetmetega seotud kaalutluste kirjeldust.

Artikkel 20

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 21

Adressaadid

Käesolev direktiiv on vastavalt aluslepingutele adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, [...]

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja